

REGUŁY ROZMOWY NA MITYNGACH AA

1. WPROWADZENIE

Tylko część programu AA praktykowana jest indywidualnie – czytanie literatury, modlitwa i medytacja, krok czwarty – „inventura”, która polega na rozrachunku sumienia, a zwłaszcza krzywd, jakich się dopuściło wobec bliźnich.

Lwią część programu wypełniają wzajemne oddziaływania w trakcie mityngu. Wspólne czytanie tekstów, przerabianie kroków i tradycji, modlitwy służą właściwie jednemu „wyrzuceniu z siebie alkoholizmu” jako sposobu myślenia o sobie i świecie. Ten proces przebiega równoległe dwoma torami. Pierwszy, polega na nabywaniu umiejętności przekładu (transformacji) „tego co niewypowiedziane prywatnie” na język zbiorowej rozmowy. Drugi, na nabywaniu umiejętności przedstawienia swojego życiorysu („piciorysu”).

AA-owski mityng jest tym miejscem, gdzie odbywa się właściwa nauka tego, czym jest AA z jego specyficznym językiem, systemem wartości i przekonań dotyczących natury alkoholizmu i tej jedynej drogi trzeźwienia wytyczonej dwunastoma krokami i dwunastoma tradycjami.

W AA zdaniem K. Makeli wyraźnie większą wagę przywiązuje się do formy niż do treści wypowiedzi. Specyfika AA-owskiego mityngu wydaje się bardziej polegać na tym, jak się mówi, niż na tym, co się mówi.

W AA nie jest aż tak bardzo ważne, jakie się ma przekonania, ile sposób, w jaki wyraża się swoje doświadczenia i sposób, w jaki odnosi

się do przekonań i doświadczeń innych ludzi, np. modlitwa o pogodę ducha „Boże daj mi pogodę ducha... itd.” jest zbiorowo odmawiana przez wierzących i ateistów.

A zatem, jak się wydaje, sposób prowadzenia rozmowy jest tą cechą wyróżniającą AA z różnych grup samopomocy i pomocy wzajemnej.

Na tych założeniach oparta została ankieta „Zdarzenia i zachowania zakłócające przebieg mityngu” opracowana przez A. Zielińskiego i B. Woronowicza a zrealizowana na IV Kongresie AA w Gdańsku w roku 1991.

Wywiadami objęto 99 uczestników Kongresu, czyli co trzeciego.

Tabela 1.

Charakterystyka próbki badawczej:

1. PLEĆ

Kobiety	— 10%
mężczyźni	— 90%

2. WIEK

24-30 lat	— 6%
31-40 lat	— 54%
41-50 lat	— 30%
51-62 lat	— 10%

3. MIEJSCE ZAMIESZKANIA

wieś	— 3%
miasto do 50 tys.	— 13%
miasto 50-200 tys.	— 23%
miasto powyżej 200 tys.	— 61%

4. WYKSZTAŁCENIE

podstawowe	— 6%
zawodowe zasad.	— 28%

średnie	– 40%
niepełnie wyższe	– 9%
wyższe	– 17%

5. ZAWÓD WYKONYWANY

fizyczny niewykwalif.	– 7%
fizyczny wykwalif.	– 55%
prac. umysłowy (średnie)	– 15%
prac. umysłowy (wyższe)	– 22%
inne	– 1%

6. LICZBA ODBYTYCH MITINGÓW AA

do 50	– 11%
51-200	– 52%
201 i więcej	– 37%

Niewielki udział kobiet odpowiada mniej więcej ich udziałowi w różnych strukturach AA, w tym w reprezentacji grup na Kongres AA.

Obraz wieku, wykształcenia, zawodu i miejsca zamieszkania odpowiada w zasadzie krajowej strukturze AA.

Badani reprezentowali znacznie dłuższy od przeciętnej krajowej staż w AA mierzony liczbą odbytych mityngów.

Można się zastanowić, czy rola delegata na Kongres nie wpłynęła jakoś na sposób odpowiedzi na pytanie ankiety. Delegaci grup nie tylko wyrażali swoje nastawienia normatywne wobec różnych zdarzeń „zakłócających” przebieg mityngów, ale także pytani byli o to, jak często dochodziło do takich zdarzeń na mityngach ich rodzimych grup i grup „cudzych”. Jak można przypuszczać delegaci – osoby szczególnie zaangażowane w życiu swoich grup mogli przejawiać dość silną tendencję do prezentowania dobrego obrazu swoich grup i w ogóle AA.

2. WYNIKI BADAŃ

Wyniki ankiety zostały ujęte w trzech tabelach zamieszczonych na końcu tego tekstu.

Tabela 2.

Częstotliwość różnych zachowań na mitingach własnej grupy i grup "cudzych" w opiniach AA-s.

N = 99 = 100% (bez odpowiedzi: "trudno powiedzieć")

Przykłady zachowań w trakcie mitingu AA:	na mitingach:			
	własnej grupy		innych grup	
	b.często	rzadko	b.często	rzadko
Przerywanie ciąży	9	88	4	76
Rozmowy z sąsiadami	29	70	25	66
Mówienie o innych osobach	6	91	8	82
Komentowanie wypowiedzi innych osób	9	88	7	83
Nawiązywanie do aktualnych wydarzeń politycznych	6	89	5	82
Rozwlekłe wypowiedzi	33	66	26	61
Używanie ostrych, wulgarnych słów	10	87	8	76
Opisywanie przeżyć i scen seksualnych	-	96	-	88
Kwestionowanie alkoholizmu jako choroby	4	92	4	83
Kwestionowanie konieczności abstynencji na całe życie	17	76	13	75
Kwestionowanie potrzeby odwoływania się do Siły Wyższej	13	80	9	71
Kwestionowanie skuteczności AA	5	91	6	84
Naprawianie (ulepszanie) AA	11	84	8	81
Mówienie o innych uzależnieniach	18	81	12	72
Zabieranie głosu przez osoby nietrzeźwe	4	95	-	83
Udawanie alkoholika podawanie się za alkoholika	1	86	1	75

Tabela 3.

Opinie Aaowców w sprawie dopuszczalności różnych zachowań w trakcie mitingu AA (N = 99 = 100%)

Rodzaje zachowań	niedopuszczalne	warunkowo dopuszczalne	dopuszczalne	nie ma zdania
Przerywanie wypowiedzi	47	47	5	-
Rozmowy z sąsiadami	78	19	3	-
Mówienie o innych osobach	79	18	3	-
Komentowanie wypowiedzi innych osób	87	8	3	2
Nawiązywanie do aktualnych wydarzeń politycznych	74	12	8	6
Rozwlekłe wypowiedzi	22	57	21	-
Używanie wulgarnych słów	43	39	16	1
Opisywanie przeżyć seksualnych	27	29	36	7
Kwestionowanie alkoholizmu jako choroby	36	19	39	6
Kwestionowanie konieczności abstynencji na całe życie	27	22	44	6
Kwestionowanie potrzeby odwoływania się do Siły Wyższej	31	15	51	3
Kwestionowanie skuteczności AA	31	16	47	6
Naprawianie (ulepszanie) AA	64	13	14	9
Mówienie o innych uzależnieniach	11	20	65	4
Zabieranie głosu przez osoby nietrzeźwe	65	24	8	3
Zabieranie głosu przez osoby które udają alkoholików	23	10	35	31

Tabela 4.

Przykłady najczęściej wymienianych uzasadnień opinii w sprawie dopuszczalności różnych zachowań w trakcie mityngu

Rodzaje zachowań	niedopuszczalne	warunkowo dopuszczalne	dopuszczalne
Przerywanie wypowiedzi	a) bo wbrew zasadom AA 23 op. = 48% b) bo gubi się wątek 23 op. = 48%	a) jeśli nie na temat temat-34 op. = 74% b) jeżeli wypowiedź narusza zasady AA 7 op. = 15%	a) bo trzeba uczyć dyscypliny 2 op. = 50%
Rozmowy z sąsiadami	a) bo to przeszkadza 60 op. = 77% b) bo to narusza 11 op. = 14%	a) jeżeli trzeba skomentować b) jeżeli czegoś się nie dosłyszy 4 op. = 22%	
Mówienie o innych osobach	a) bo wbrew zasadom 63 op. = 80% b) bo tylko o sobie można 9 op. = 11% c) bo leczymy tylko siebie 5 op. = 6%	a) jeżeli jest to ostrzeżenie dla innych 5 op. = 29%	
Komentowanie wypowiedzi innych osób	a) bo wbrew zasadom AA 54 op. = 63% b) bo każdy ma własne racje 15 op. = 17% c) bo można zranić 14 op. = 16%	a) jeżeli za zgodą tej osoby 5 op. = 56%	a) bo własnym przykładem zawsze można 2 op. = 50%
Nawiązywanie do wydarzeń politycznych	a) bo co nas obchodzi polityka 36 op. = 50% b) bo to wbrew zasadom AA 34 op. = 47%	a) jeżeli to mnie dotyczy 8 op. = 73%	a) bo żyję w tym kraju 9 op. = 100%
Rozwlekłe wypowiedzi	a) bo gubi się zasadniczy wątek 12 op. = 57% b) bo dla innych już nie ma czasu 8 op. = 38%	a) jeżeli to może pomóc mówiącemu 21 op. = 38% b) jeżeli to nowicjusze 13 op. = 23%	a) bo gdzieś człowiek musi wygadać 13 op. = 62% b) bo nigdy nie można przerywać 8 op. = 38%

Tabela 4. c.d.

Używanie wulgarnych słów	<p>a) bo trzeba dbać o kulturę mitingu 24 op. = 56%</p> <p>b) bo trzeba skończyć z przeszłością 8 op. = 19%</p>	<p>a) jeżeli służy wier-nemu odtworzeniu zdarzeń 35 op. = 88%</p> <p>b) jeżeli mówi się do nowicjuszy ich językiem 4 op. = 10%</p>	<p>a) bo taki jest język alkoholików 11 op. = 69%</p> <p>b) bo to ze stażem mija 4 op. = 25%</p>
Opis scen seksualnych	<p>a) bo to krępujące 16 op. = 59%</p> <p>b) bo to nie ma nic wspólnego z trzeźwieniem</p>	<p>a) jest to problem danej osoby 22 op. = 76%</p> <p>b) jeśli to temat mitingu</p>	<p>a) bo pijacy mają problemy 27 op. = 75%</p> <p>b) bo to wybór mówiącego</p>
Kwestionowanie alkoholizmu jako choroby	<p>a) bo to fakt 19 op. = 51%</p> <p>b) bo to wbrew zasadom AA 14 op. = 38%</p>	<p>a) jeżeli to nowicjusz 9 op. = 47%</p> <p>b) jeżeli potrafi to uzasadnić</p>	<p>a) bo każdy ma prawo do własnego zdania 34 op. = 89%</p> <p>b) bo program uczy że to choroba 4 op. = 11%</p>
Kwestionowanie konieczności abstynencji na całe życie	<p>a) bo to jest oczywiste 22 op. = 85%</p>	<p>a) jeżeli jest to nowicjusz 13 op. = 59%</p> <p>b) jeśli są wątpliwości to trzeba mówić 5 op. = 23%</p>	<p>a) bo każdy ma prawo do własnego zdania 33 op. = 77%</p> <p>b) bo alkoholik nigdy nie może pewien 7 op. = 16%</p>
Kwestionowanie potrzeby odwoływania się do Siły Wyższej	<p>a) bo to jest konieczne 24 op. = 80%</p> <p>b) bo to osłabia wiarę innych</p>	<p>a) jeśli nie ma wątpliwości to trzeba mówić 10 op. = 67%</p> <p>b) jeśli jest to nowicjusz 5 op. = 33%</p>	<p>a) każdy ma prawo do własnego zdania 44 op. = 89%</p> <p>b) ze stażem taka wątpliwość mija 4 op. = 8%</p>
Kwestionowanie skuteczności AA	<p>a) bo AA pomogło wielu 19 op. = 56%</p> <p>b) bo kwestionowanie ma sensu 12 op. = 35%</p>	<p>a) jeśli się ma wątpliwości to trzeba mówić 5 op. = 50%</p> <p>b) jeśli jest to nowicjusz 6 op. = 38%</p>	<p>a) bo każdy ma prawo do własnego zdania 37 op. = 86%</p> <p>b) bo nie dla każdego AA jest skuteczne 5 op. = 12%</p>

Tabela 4. c.d.

<p>Naprawianie ulepszanie AA</p> <p>Mówienie o innych uzależnieniach</p>	<p>a) bo jest najlepszy (idealny) 36 op. = 56%</p> <p>b) bo to niezgodne z zasadami AA 17 op. = 26%</p> <p>c) bo nie ma przy- musu uczestnictwa AA 8 op. = 13%</p> <p>a) to jest miting AA 8 op. = 67%</p> <p>b) inne uzależnie- nia to inne problemy 4 op. = 33%</p>	<p>a) jeżeli jest coś do poprawienia np. organizacja 8 op. = 62%</p> <p>b) jeżeli grupa chce coś zmienić 3 op. = 23%</p> <p>a) jeżeli alkoholik ma takie problemy 14 op. = 70%</p> <p>b) gdy problemy są zbliżone 4 op. = 20%</p>	<p>a) bo to dopusz- czalne ale nieskuteczne 4 op. = 29%</p> <p>b) bo to ze stażem mijają 4 op. = 29%</p> <p>a) bo tacy są wśród nas 37 op. = 60%</p> <p>b) bo program AA jest uniwersalny c) bo to taka sama choroba 9 op. = 15%</p>
<p>Zabieranie głosu przez nietrzeźwego</p>	<p>a) bo to wbrew zasadom AA 27 op. = 43% 15</p> <p>b) bo zabiera czas 24 op. = 38%</p> <p>c) bo to są bzdury 11 op. = 17%</p>	<p>a) jeśli to nie przeszkadza op. = 65%</p> <p>b) to zależy od przewodniczącego 4 op. = 17%</p>	<p>a) bo nie jest to zabronione 3 op. = 38%</p> <p>b) bo siedzieć może (byleby nie mówić) 2 op. = 25%</p>
<p>Udawanie alkoholika</p>	<p>a) bo w tym nie ma prawdy 13 op. = 59%</p> <p>b) wbrew zasadom 4 op. = 18%</p>	<p>a) jeżeli ma problemy 3 op. = 30%</p>	<p>a) bo wierzyć trzeba każdemu 28 op. = 88%</p>

Jest to pierwsza, robocza jeszcze wersja opracowania, brak w niej pogłębionych analiz odslaniających normy bądź przekonania, na których oparte są reguły rozmowy tutaj opisywane.

2.1. PRZERYWANIE WYPOWIEDZI

Należy do zachowań raczej rzadkich na mityngach AA. Tylko 9% badanych stwierdza, że jest to częsta praktyka w ich grupach.

Niedopuszczalność przerywania wypowiedzi uznaje mniej niż połowa badanych i tyleż samo dopuszcza pewne wyjątki.

Zwolennicy twardej reguły nieprzerywania w swoich uzasadnieniach odwoływali się równie często do zasad AA, co i do ogólnych zasad dyskusji: „bo to wybija z rytmu”, „gubi się wątek” itp.

Zwolennicy wyjątków od reguły dopuszczali przerywanie, kiedy „wypowiedź jest nie na temat” i kiedy „naruszane są zasady AA”.

2.2. ROZMOWY Z SĄSIADAMI

Zalicza co trzeci-czwarty badany do zachowań częstych na mityngach AA. Pozostali uznali to zjawisko za rzadkie lub prawie niezauważalne na mityngach, w których uczestniczyli.

Wyraźnie tu przeważają zwolennicy twardej reguły niedopuszczalności rozmów – 78% nad zwolennikami wyjątków od reguły – 19%.

Najczęstszym uzasadnieniem twardej reguły były odwołania do zasad ogólnych dyskusji „że to rozprasza”, „przeszkadza” itp.

Wyjątki od reguły związane najczęściej były z „nieodpartą potrzebą wymiany komentarza” („gdy się czegoś nie dosłyszysz” itp.).

2.3. MÓWIENIE O INNYCH OSOBACH

Należy do zdarzeń niezwykle rzadkich na mityngach AA. Tym niemniej do częstego naruszania tej niepisanej, ale podstawowej zasady AA, dochodziło na mityngach 6-8% grup własnych lub obcych.

Nieco zaskakujące są rezultaty ankiety, która ujawnia tylko 79% zwolenników zasady niedopuszczalności mówienia o innych i aż 18% zwolenników odstępstw od tej zasady.

Prawie wszystkie uzasadnienia twardej zasady odwołują się do „zasad AA”.

Wyjątki od reguły wiązano najczęściej z potrzebą udzielania ostrzeżenia dla innych.

2.4. KOMENTOWANIE WYPOWIEDZI INNYCH OSÓB

Należy, podobnie jak bliskie zakresem „mówienie o innych”, do zdarzeń rzadkich na mityngach. Tym niemniej do częstych naruszeń tej podstawowej zasady AA dochodziło na mityngach 7-9% grup.

Za regułą niedopuszczalności komentowania (czytaj: wszelkiej krytyki wymierzonej w innych uczestników mityngu) wypowiedziała się zdecydowana większość badanych 87%. Zwolennicy wyjątków od zasady byli b. nieliczni – 8%.

Niedopuszczalność komentowania uzasadniana była odwołaniem do zasad AA (dwie trzecie opinii), znaczna część badanych powoływała argumenty psychologiczne, że „to może zranić” i filozoficzne: „każdy ma własne racje”.

Wyjątki od reguły wiązane były z przyzwoleniem tej osoby, której komentarz miałby dotyczyć.

2.5. NAWIĄZYWANIE W WYPOWIEDZIACH DO AKTUALNYCH WYDARZEŃ POLITYCZNYCH

Apolityczność jest podstawową zasadą AA i ankieta potwierdziła, jak rzadko tematy polityczne pojawiają się na mityngach. Do rozpolitykowanych zaliczyć można tylko co dwudziestą grupę AA.

Zwolenników twardej reguły „niepolitykowania” okazało się mniej niż spodziewano, bo tylko 74%, 12% opowiedziało się za regułą z wyjątkami, aż 8% odrzuca zasadę apolityczności AA.

Zwolennicy apolityczności odwoływali się również często do uzasadnień typu „co to nas obchodzi”, jak i do „zasad AA”. Zaś zwolennicy wyjątków, jak i przeciwnicy uznania polityki za tabu najczęściej odwoływali się do argumentów pragmatycznych typu: „żyję w tym kraju” lub „jeżeli to mnie dotyczy”.

2.6. ROZWLEKŁE WYPOWIEDZI

Pytanie o to, jak traktować rozwlekłe wypowiedzi może być traktowane jako uzupełnienie pytania o przerywanie odpowiedzi.

Zjawisko to występowało często na co trzecim-czwartym mityngu, na pozostałych mityngach 66-75% grup należało do rzadkich.

Zwolennicy twardej dyscypliny wypowiedzi stanowili mniejszość – 22%, podobnie jak zdecydowani przeciwnicy ograniczania czasu wypowiedzi, – 19%, przeważali zwolennicy wyjątków – 57%.

Argumenty przemawiające za żelazną dyscypliną były najczęściej natury psychologicznej, że „gubi się zasadniczy wątek” lub pragmatycznej, że „to zabiera czas innym”.

Zwolennicy reguły z wyjątkami godzili się na rozwlekłość, gdy „to może pomóc mówiącemu” i gdy „wypowiada się nowicjusz”.

Ci, którzy byli przeciwko wszelkim ograniczeniom czasu wypowiedzi argumentowali najczęściej, „że nigdy nie wolno przerywać wypowiedzi”, „że gdzieś człowiek musi się wygadać”, „że to może pomóc”.

2.7. UŻYWANIE OSTRYCH WULGARNYCH SŁÓW

Należy do zjawisk raczej rzadkich na mityngach AA. Jedynie na mityngach co dziesiątej grupy zdarzało się to często.

Zwolennikami ostrej cenzury języka okazało się jednak mniej niż połowa badanych – 43% i mniej więcej tyle samo – 39% opowiedziało się za warunkową dopuszczalnością „ostrego” języka. Nadspodziewanie dużo – 16% dopuszcza ostry język bez ograniczeń. Wynik ten zaskakuje, zważywszy że w AA chodzi o duchowe „przebudzenie”, „odrodzenie” – czyli odrzucenie dawnego sposobu myślenia, a więc i wulgarnego słownictwa.

Zwolennicy cenzury języka odwoływali się najczęściej do „potrzeby dbałości o kulturę mityngu” i do „potrzeby skończenia z przeszłością”.

Zwolennicy wyjątków wskazywali najczęściej na dopuszczalność ostrych słów „jeżeli to służy wiernemu odtworzeniu zdarzeń” lub dla podkreślenia, że „AA-owcy nie są już święci” lub gdy wypowiada się nowicjusz.

Przeciwnicy cenzury języka najczęściej uzasadniali, że taki mocny język jest przejawem „naturalności i szczerości wypowiedzi”, a nieliczni wskazywali, że takie upodobania mijają wraz ze stażem.

2.8. OPISYWANIE PRZEŻYĆ I SCEN SEKSUALNYCH

Miałoby należeć zdaniem badanych do zdarzeń niezwykle rzadkich na mityngach. Ten rezultat ankiety jest tak zaskakujący, że może być uznany za daleki od prawdy. Być może sformułowanie: „sceny seksualne” sugerowało badanym, że chodzi nie tyle o wierne dzielenie się przeżyciami, co snucie opowieści dla popisu, a jedno od drugiego dzieli raczej cienka granica. Wiadomo jednak, jak często alkoholizm

proceedzi do zaburzeń życia seksualnego i bolesnych problemów, często poruszanych/ujawnianych w biografiach alkoholików. Zresztą to pierwszoplanowe znaczenie problematyki seksualnej znalazło swoje odbicie w nastawieniach normatywnych.

Tylko nieliczni – 27% są za wykluczeniem z mityngu problematyki seksualnej (nawet w takim ujęciu „sceny seksualne”).

Tyleż samo jest za warunkową dopuszczalnością, a 36% za nieskrępowanym poruszaniem tej problematyki.

Przeciwnicy „scen” podkreślali najczęściej, że „to krępujące” bądź że „nie ma nic wspólnego z trzeźwieniem”.

Zwolennicy warunkowych ograniczeń tej tematyki na mityngu dopuszczaliby owe „sceny” „gdy to jest problem danej osoby”.

Zwolennicy dyskusji bez ograniczeń wskazywali najczęściej na to, że „pijacy mają takie problemy” i „że wybór tego, co chce się mówić, nie może być niczym krępowany”.

2.9. KWESTIONOWANIE, ŻE ALKOHOLIZM TO CHOROBA

Należy do zdarzeń niezwykle rzadkich na mityngach. Chorobowy model alkoholizmu jest kanonem obowiązującym w ideologii AA i każdy nowicjusz od momentu wejścia do AA uczy się w tych terminach opisywać swoją drogę do upadku na dno, a następnie swoje odrodzenie, a zwłaszcza konieczność dożgonnej abstynencji.

Za uznanie tego za dogmat nie podlegający dyskusji opowiedziało się stosunkowo mało badanych – 36%. Nieco więcej było zwolenników otwartej dyskusji, a blisko co piąty był za częściową osłoną tego dogmatu.

Zwolennicy pełnej ochrony dogmatu argumentowali najczęściej, że „jest to fakt udowodniony” lub że „podważanie tego faktu godzi w zasady AA”.

Zwolennicy częściowej osłony dogmatu dopuszczali odstępstwa, gdy wypowiada je nowicjusz (który się uczy i jeszcze nie przyswoił prawdy) lub ten, kto potrafi uzasadnić odmienny pogląd.

Zwolennicy nieskrępowanej dyskusji wokół natury alkoholizmu odwoływali się do liberalizmu zezwalającego „każdemu mieć własne zdanie”.

2.10. KWESTIONOWANIE KONIECZNOŚCI ABSTYNENCJI NA CAŁE ŻYCIE.

Jest kolejnym dogmatem logicznie wynikającym z uznania alkoholizmu za chorobę.

Do częstego kwestionowania tego dogmatu dochodziło na mityngach 17% grup własnych i 13% grup cudzych. Jeżeli zważyć, że w tradycji AA długi staż trzeźwości otoczony jest kultem, to wynik ankiety wskazywałby, jak spora część grup zbacza z drogi przyjętej w AA. Taki dryf potwierdzałyby poczucia normatywne.

Otóż wyklucza możliwość podważania tego dogmatu tylko 27% badanych, nieco mniej chciałyby wytyczyć częściową cenzurę, zaś większość – 44% chce sprawę dozgonnej abstynencji poddawać dyskusji (być może dla umocnienia dogmatu, a może w nadziei na jakąś alternatywę dla dozgonnej abstynencji).

Zwolennicy pełnej ochrony dogmatu najczęściej podnosili jego oczywistość: „kwestionowanie jest bez sensu”. Ci, którzy chcieliby ten dogmat osłaniać częściowo, prawo do wątpliwości przyznają tylko nowicuszom i „tym którzy je mają”.

Ci, którzy odrzucali cenzurę wokół abstynencji odwoływali się najczęściej do liberalnego „prawa każdego do własnej opinii”.

2.11. KWESTIONOWANIE POTRZEBY ODWOŁYWANIA SIĘ DO SIŁY WYŻSZEJ

Pierwsze trzy kroki AA prowadzą alkoholika od wyznania swej bezsilności wobec alkoholu do oddania się Sił Wyższej pod opieką której możliwe dalsze kroki na drodze do trzeźwości.

Pojmowanie Siły Wyższej jest dosyć rozciągliwe, od Boga po zachętę kierowaną do ateistów i agnostyków, aby czerpali moc z Siły Wyższej zawartej w „grupie AA” lub w „programie AA”.

Częste kwestionowanie potrzeby oddania się Sił Wyższej zdarzało się często na mityngach 9-13% grup – to także jest sygnał, że grupy te albo schodzą z drogi AA albo też, że przyjmują orientację pragmatyczną, w której mniejszy akcent stawiany jest na Siłę Wyższą, a większy na utrzymywanie codziennej trzeźwości.

Obraz nastawień normatywnych wzmacniałby hipotezę dryfu wielu grup AA: na straży niepodważalności dogmatu Siły Wyższej stoi tylko 31% badanych, częściowo ochronę proponuje 15%, a aż 51% badanych uznaje ten dogmat za przedmiot otwartej dyskusji.

Dogmatycy uzasadniali pełną cenzurę tym, że „jest to konieczne”, zwolennicy częściowej cenzury dopuszczali prawo do wypowiedzania wątpliwości nowicjuszom i tym, którzy je mają, zaś zwolennicy poddania dogmatu otwartej dyskusji odwoływali się najczęściej do liberalnego „prawa każdego człowieka do własnego zdania”.

2.12. KWESTIONOWANIE SKUTECZNOŚCI AA

Było zjawiskiem raczej rzadkim na mityngach AA. Często podważana wartość AA tylko na mityngach 5% grup.

Wprowadzenia zakazu krytyki AA na mityngach pragnęłoby 31% badanych, częściowej cenzury – 16%, a 47% uznało wartość AA za kwestię otwartą.

Zwolennicy pełnej cenzury najczęściej argumentowali tym, że „AA się sprawdziło”, „pomogło wielu” bądź że „teoretyzowanie jest bez sensu”.

Ci, którzy proponują częściową cenzurę uznali prawo do wyrażania wątpliwości nowicjuszom i tym, którzy je mają. Zaś liberałowie uznawali „prawo każdego do własnego zdania”.

2.13. NAPRAWIANIE (ulepszanie) AA

Pytanie to w założeniach dotyczyć miało wszelkiej rewizji programu AA, nie tylko tych bazowych ujętych w poprzednich pytaniach.

Do częstych prób ulepszania programu AA dochodzić miało na mityngach co dziesiątej grupy, w większości grup – 84% takich prób nie podejmowano.

Zdecydowana większość badanych – 64% jest przeciwna takim próbom, 13% dopuszcza pewne wyjątki, a 14% uznaje AA za przedmiot otwartej dyskusji.

Przeciwni próbom naprawy najczęściej argumentowali, że „jest to program najlepszy” bądź że „ulepszanie jest niezgodne z założeniem AA” lub że „nikt nie zmusza do AA”.

Zwolennicy częściowej cenzury wskazywali drobne organizacyjne elementy AA, np. „organizacji mityngu”.

Zwolennicy swobodnej dyskusji uzasadniali dopuszczalność prób rewizji jej nieskutecznością.

2.14. MÓWIENIE O INNYCH UZALEŻNIENIACH

W Polsce nie ma takiej różnorodności i specjalizacji (często b. wąskiej) grup/ruchów samopomocy, jak na Zachodzie, a zwłaszcza w USA, gdzie istnieje ponad 100 odmian grup nawiązujących bądź do nazwy „AA” bądź do programu dwunastu kroków. Pytanie ankiety sondażowe miało obecność osób zażywających inne substancje, a także reakcje na ich obecność na mityngach.

Jak z ankiety wynika, inne uzależnienia były często poruszone na mityngach 12-18% grup.

Niechętni obecności inaczej uzależnionych stanowili mniejszość w AA – 11%, 20% dopuszczało wyjątki, a aż 65% uznaje mityng za forum otwarte dla innych uzależnień.

Zwolennicy „czystego” AA sięgali do argumentów fundamentalistycznych, że „AA do AA”, zaś zwolennicy częściowej i otwartej dyskusji wskazywali na fakt politoksykomanii wśród alkoholików („są tacy wśród nas”).

2.15. ZABIERANIE GŁOSU PRZEZ OSOBY NIETRZEŻWE

Należy do zdarzeń rzadkich na mityngach AA. Często nietrzeźwi zakłócali co dwudziesty mityng.

Większość badanych – 65% jest zdecydowanie przeciwko obecności nietrzeźwych, jedna czwarta dopuszcza pod pewnymi warunkami, a 8% nie ma nic przeciwko temu.

Najczęściej zgłaszanym argumentem wykluczającym obecność nietrzeźwych jest to, że „to wbrew zasadom AA” i że „to przeszkadza” lub że „głos nietrzeźwego – to bzdury”.

Dopuszczono obecność nietrzeźwych pod jednym warunkiem „żeby nie przeszkadzali – nie zabierali głosu”.

2.16. ZABIERANIE GŁOSU PRZEZ PODSZYWAJĄCYCH SIĘ ZA ALKOHOLIKÓW

Takie zdarzenia często występowały tylko w jednej grupie. W sprawie obecności „falszywych” alkoholików wystąpiło największe zróżnicowanie opinii: co czwarty-piąty badany wykluczał udział takich osób, co dziesiąty dopuszczał, a co trzeci nie miał nic przeciwko temu i co trzeci nie miał zdania.

Przeciwni obecności udawaczy podnosili, że w tym nie ma prawdy, mniej surowi dopuszczali obecność „jeżeli ma problemy”, a otwarci na obecność takich osób mówili, że „trzeba wierzyć każdemu”.

3. PODSUMOWANIE

Można się zastanawiać nad tym, jak rozpoznawać „regułę rozmowy” z rozmaitych zachowań językowych i przyjęte znaki rozpoznawcze będą zwykle wynikiem arbitralnej decyzji badacza.

Na liście ankiety znalazły się przykłady różnych zdarzeń „zakłócających” przebieg mityngów, zdarzeń związanych ze sposobami prowadzenia rozmowy bądź z tematami rozmowy bądź z uczestnikami rozmowy.

Problem polega na ustaleniu warunków, jakie należy przyjąć w uznaniu wypowiedzi ankietowanych za przejaw istnienia reguły rozmowy.

Zapewne częstotliwość wymienionych przez badanych zdarzeń zakłócających może być przejawem istnienia reguły, ale zapewne niewystarczającym.

Koniecznym warunkiem będzie osąd normatywny – jednomyślny – o co rzadko, albo przeważający np. wyrażony przez dwie trzecie badanych.

Spróbujemy najpierw przedstawić listę zdarzeń (sposobów rozmowy, tematów, udziału osób) uznanych za niezwykle rzadkie na mityngach (kolejność od zdarzeń najrzadziej rejestrowanych):

1. opisywanie przeżyć i scen seksualnych
2. zabieranie głosu przez osoby nietrzeźwe
3. kwestionowanie alkoholizmu jako choroby
4. kwestionowanie skuteczności AA
5. mówienie o innych osobach
6. nawiązywanie do aktualnych wydarzeń politycznych
7. komentowanie wypowiedzi innych osób
8. przerywanie wypowiedzi

Wszystkie te zdarzenia występowały rzadko lub nigdy na mityngach co najmniej 88% grup.

Spójrzmy teraz na listę zdarzeń uznanych za niedopuszczalne na mityngach przez co najmniej 64% respondentów (kolejność od opinii najczęściej wyrażanych):

1. komentowanie wypowiedzi innych osób
2. mówienie o innych osobach
3. rozmowy z sąsiadami

4. nawiązywanie do aktualnych wydarzeń politycznych
5. zabieranie głosu przez osoby nietrzeźwe
6. naprawianie (ulepszanie) AA

Sięgnijmy jeszcze do kryterium pomocniczego, którym niechaj będzie dopuszczalność zdarzeń, gdy w grę wchodzi wypowiedzi nowicjuszy i osób, które mają wątpliwości (zapewne tu także chodzi o nowicjuszy):

1. kwestionowanie potrzeby odwoływania się do Siły Wyższej
2. kwestionowanie skuteczności AA
3. kwestionowanie alkoholizmu jako choroby
4. kwestionowanie konieczności abstynencji na całe życie
5. rozwlekłe wypowiedzi

Zestawmy teraz listę zdarzeń, do których dochodziło b. rzadko/nigdy na mityngach i zarazem uznanych przez większość AA-owców za bezwyjątkowo niedopuszczalnych: i niechaj będą to reguły rozmowy „bezw warunkowo obowiązujące i zarazem przestrzegane”.

1. zabieranie głosu przez nietrzeźwych
2. mówienie o innych osobach
3. komentowanie wypowiedzi innych osób
4. nawiązywanie do aktualnych wydarzeń politycznych

Listę tę można uzupełnić dwiema regułami dopuszczającymi wyjątki dla nowicjuszy:

5. kwestionowanie alkoholizmu jako choroby
6. kwestionowanie skuteczności AA

Rozważania nad regułami rozmowy na mityngach AA mają wstępny charakter. Wyniki ankiety zostaną przedstawione do oceny AA-owcom z wieloletnim stażem w ruchu, ich komentarz wejdzie w skład podsumowania badań nad regułami rozmowy obowiązującymi w polskim AA.

4. PIŚMIENICTWO

Makela, Klaus

1989 Meditation of Private and Public in A.A.: the Ordered Transformation of the Unspeakably Private into Public Discourse, Zaborów, Poland, 3-6 October

Philips, Mary G.

- 1990 Breaking the Code: Toward a Lexicon of Recovery. Paper Presented at the 16th Annual Alcohol Epidemiological Symposium of the Kettil Bruun Society, Budapest, 3-8 June.

Room, Robin

- 1990 The AA Program as a Belief System and as Collection of Tools ICSAA. December.
- 1992 „Healing Ourselves and Our Planet”: the Emergence and Nature of a Generalized Twelve Step Consciousness.

Tabela 1. Częstość różnych zachowań na mityngach własnej grupy i grup „cudzych” w opiniach AA-s. N = 99 = 100% (bez odpowiedzi: „trudno powiedzieć”)

Tabela 2. Opinie Aaowców w sprawie dopuszczalności różnych zachowań w trakcie mityngu AA (N = 99 = 100%)

Tabela 3. Przykłady najczęściej wymienianych uzasadnień opinii w sprawie dopuszczalności różnych zachowań w trakcie mityngu.